

EXPUNERE DE MOTIVE

Având în vedere prevederile Constituției României, Principiile fundamentale referitoare la independența justiției, aprobate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în 1985 și Recomandarea nr.(94) 12 a Comitetului de miniștri din cadrul Consiliului Europei asupra independenței, eficienței și rolului judecătorilor, proiectul de Lege privind statutul magistraților urmărește, în principal, următoarele obiective:

1. Consolidarea statutului magistraților și crearea unui corp de magistrați de carieră;
2. Consolidarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii în cariera magistraților;
3. Eliminarea atribuțiilor ministrului justiției în numirea și promovarea magistraților și trecerea acestor atribuții în competența Consiliului Superior al Magistraturii;
4. Creșterea rolului deontologiei profesionale a magistraților.

Independența și imparțialitatea justiției, „pietre de fundament ale motivării și legitimității funcției judiciare în orice stat de drept”, reprezintă principiile care guvernează întreaga reglementare, instituindu-se obligația respectării independenței judecătorilor de către toate persoanele, organizațiile, autoritățile și instituțiile. De asemenea, ținându-se seama de faptul că și Uniunea Europeană acordă o importanță deosebită respectării acestui principiu în statele candidate, proiectul urmărește atât consolidarea independenței justiției ca putere în stat - „independența funcțională”, cât și a independenței membrilor corpului magistraților - „independența personală”.

Independența justiției implică însă un statut special, adecvat al magistraților, menit să imprime o valoare de necontestat actului de justiție, prin protejarea membrilor corpului magistraților împotriva subiectivismului și a acțiunilor care le-ar putea afecta credibilitatea. S-au instituit măsuri pentru eliminarea oricăror ingerințe în activitatea de judecată sau în desfășurarea carierei magistraților din partea puterii legislative, executive ori a părților.

Inamovibilitatea judecătorilor, prevăzută în cadrul dispozițiilor generale, a fost instituită nu ca un privilegiu ori ca un drept al judecătorului, ci ca o importantă garanție a independenței sale și ca măsură de apărare împotriva oricăror presiuni asupra judecătorilor, stabilindu-se expres și detaliat în cuprinsul legii cazurile și procedura de delegare, detașare, suspendare din funcție, transfer, sancționare și eliberare din funcție.

În cadrul dispozițiilor generale, a fost consacrată independența față de politic, iar interdicțiile și incompatibilitățile funcției de magistrat au fost reglementate detaliat, într-un capitol distinct. Astfel, magistrații nu pot să facă parte din partide politice ori să desfășoare activități cu caracter politic, iar funcția de judecător și procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior, asigurându-se astfel și respectarea principiului separației puterilor. Magistrații nu își pot exprima public opinia cu privire la procesele aflate în curs de desfășurare sau asupra unor cauze cu care a fost sesizat parchetul, nu pot să dea consultații în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanțe ori parchete decât acelea în cadrul cărora își exercită funcția și nu pot îndeplini orice altă activitate care, potrivit legii, se realizează de avocat.

Includerea normelor privind cariera magistraților într-un titlu distinct își găsește justificarea în necesitatea asigurării unei reglementări unitare și mai clare în raport cu legea actuală, care să urmărească toate etapele carierei magistraților, de la numire până la încetarea lor din funcție.

În desfășurarea carierei magistraților, rolul esențial a fost acordat Consiliului Superior al Magistraturii, organism independent a cărui organizare și funcționare se reglementează prin lege organică. Consiliul Superior al Magistraturii, garant al independenței justiției, are rol activ în organizarea și desfășurarea concursurilor de admitere în magistratură, de capacitate, promovare, precum și în cadrul procedurilor de evaluare a activității profesionale ori de selectare a candidaților pentru funcțiile de conducere sau în elaborarea regulamentelor adoptate potrivit legii.

Recrutarea magistraților se face în acord cu prevederile înscrise în documentele internaționale, potrivit cărora persoanele selectate pentru a îndeplini funcția de magistrat trebuie să fie integre, competente și să facă dovada unei pregătiri juridice corespunzătoare. Pentru respectarea acestor cerințe, potrivit proiectului, recrutarea și formarea profesională inițială în vederea ocupării funcției de magistrat se realizează printr-un organism specializat, finanțat de la bugetul de stat, Institutul Național al Magistraturii, iar admiterea se face exclusiv pe bază de concurs, cu respectarea principiilor transparenței și egalității. Instituirea concursului ca unica formă de acces în magistratură este determinată de nevoia efectuării unei selecții profesionale eficiente, dar și de eliminarea oricăror presiuni sau influențe, politice sau de altă natură.

De aceea, proiectul prevede că accesul în magistratură a unor persoane cu pregătire juridică și cu experiență în alte profesii juridice se face numai prin concurs, dispoziție motivată și de necesitatea intrării în magistratură numai a acelor care dovedesc o pregătire juridică temeinică.

Stagiatura este abordată în proiect ca o etapă importantă a formării magistratului, desfășurată sub coordonarea unui magistrat anume desemnat de conducătorul instanței sau al parchetului, stagiul fiind de trei ani.

Modul de numire, promovare, existența garanțiilor contra influențelor exterioare reprezintă, inclusiv în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, criterii de apreciere asupra independenței justiției. În consecință, prin proiect au fost eliminate atribuțiile ministrului justiției în acest domeniu, stabilindu-se că numirea judecătorilor și procurorilor stagiați se face de Consiliul Superior al Magistraturii, iar numirea judecătorilor inamovibili și a procurorilor care se bucură de stabilitate se face de Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

O atenție deosebită este acordată formării profesionale continue a magistraților, văzută ca o cerință legată de independența acestora. Formarea profesională continuă se realizează prin același organism specializat – Institutul Național al Magistraturii, dar legea face referire și la alte forme de pregătire organizate de instituții publice sau private.

Proiectul prevede în mod expres principalele domenii ce urmează a fi abordate în cadrul procesului de formare continuă, și anume: cunoașterea și aprofundarea legislației interne, a documentelor europene și internaționale la care România este parte, a jurisprudenței instanțelor judecătorești și a Curții Constituționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Comunităților Europene, a dreptului comparat, a normelor deontologice ale profesiei de magistrat, precum și abordarea multidisciplinară a instituțiilor cu caracter de noutate. De menționat că un aspect important atât în pregătirea inițială, cât și în cea continuă îl reprezintă cunoașterea și aplicarea regulilor deontologiei profesionale a magistraților, nerespectarea acestor reguli constituind abatere disciplinară. În plus, deontologia magistratului a fost inclusă între materiile la care se susține examenul de capacitate.

Proiectul conține dispoziții în vederea asigurării obiectivității și eficienței procesului de evaluare periodică a activității profesionale a magistraților. Astfel, evaluarea se va face anual de către comisii constituite de Consiliul Superior al Magistraturii în circumscripțiile curților de apel. Tot prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii se vor înființa și comisiile pentru evaluarea judecătorilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, a procurorilor din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Parchetul Național Anticorupție. Criteriile de evaluare a activității profesionale a magistraților sunt prevăzute în anexa la proiect.

În scopul asigurării transparenței procesului de selectare a candidaților pentru funcțiile de conducere de la instanțe și parchete, în proiect se prevede că evidența posturilor vacante de conducere este publică, fiind permanent actualizată, astfel

încât fiecare magistrat să aibă acces liber la aceste funcții. Magistratii își pot depune candidaturile în termen de 30 zile de la publicare, la Consiliul Superior al Magistraturii. Selecția magistraților pentru numirea în aceste funcții se realizează, în principal, pe baza criteriilor stabilite prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, a unui proiect de îmbunătățire a activității instanței și a unui interviu. Numirea în funcții de conducere se face de Consiliul Superior al Magistraturii, pe o perioadă de 5 ani, fără posibilitatea reînvestirii în funcție.

Stabilirea drepturilor magistraților ține seama de rolul justiției de putere în stat, de răspunderea și complexitatea funcției de magistrat, de interdicțiile și incompatibilitățile prevăzute pentru magistrați și urmărește garantarea independenței și imparțialității acestora.

Magistrații sunt obligați să soluționeze cauzele într-un termen rezonabil, să desfășoare activitatea judiciară cu imparțialitate și să respecte secretul profesional, să păstreze secretul deliberărilor și al voturilor la care participă, inclusiv după încetarea exercitării funcției, precum și să prezinte, în condițiile prevăzute de lege, declarația de avere și declarația de interese.

Ca măsură de protecție a magistraților, proiectul stabilește că răspunderea patrimonială pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare în procese aparține statului, părțile neputând acționa direct magistratul pentru recuperarea acestor pagube. Numai în cazul dovedirii relei-credințe, statul poate exercita acțiunea în regres împotriva magistratului care a provocat situația generatoare de prejudicii.

Un alt aspect reglementat detaliat în proiect este răspunderea disciplinară a magistraților, fiind extinsă sfera abaterilor disciplinare pentru care poate fi angajată această formă de răspundere. Astfel, spre exemplu, potrivit proiectului constituie abateri disciplinare: încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind magistrații; nerespectarea prevederilor cuprinse în Codul deontologic al magistraților; imixtiunea în activitatea altui magistrat; nerespectarea secretului deliberării sau a confidențialității lucrărilor care au acest caracter; refuzul de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile și actele depuse de părțile din proces.

Sancțiunile disciplinare se aplică de către secțiile Consiliului Superior al Magistraturii, iar împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a aplicat o sancțiune disciplinară magistratul poate face contestație la Plenul Consiliului Superior al Magistraturii. Hotărârile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii pot fi atacate cu recurs la completul de 9 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Potrivit proiectului, orice persoană poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii, direct ori prin conducătorii instanțelor sau ai parchetelor, în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a unui magistrat, încălcarea

obligațiilor profesionale în raporturile cu justițiabilii sau săvârșirea de către acesta a unor abateri disciplinare.

Față de cele prezentate a fost elaborat proiectul de Lege alăturat, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare, cu procedura de urgență prevăzută de art.74 alin.(3) din Constituția României.

